

La Barcelona del **Fòrum**

Barcelona ha experimentat un gran canvi en els últims anys. La celebració del Fòrum de les Cultures ha transformat la fesomia de la ciutat. Aquesta vegada, però, a diferència del 1992, el gruix de l'embranchida immobiliària ha arribat de la mà de la iniciativa privada. La ciutat es prepara per a esdevenir capital de l'euroregió mediterrània, mentre que la població autòctona va abandonant la ciutat i deixa el seu lloc a una nova onada d'immigrants que fan de Barcelona una de les ciutats més multiculturals del món.

Un urbanisme cada cop menys públic

Del 1994 ençà, en l'urbanisme barceloní ha guanyat protagonisme el sector privat davant del públic. La zona de Diagonal Mar n'és l'exemple més clar i el més criticat. Les esperances en el sector públic estan posades en les futures intervencions a la Sagrera. Mentrestant, s'aixequen grans edificis privats que reinventen la silueta urbana de Barcelona.

La prestigiosa revista italiana d'arquitectura *Domus* dedicava el seu número de gener de 2004 a Barcelona i a tot allò que envolta el Fòrum 2004. L'entusiasme que havia demostrat *Domus* per la transformació de la Barcelona olímpica es torna ara escèpticisme i acaba preguntant-se qui és que es beneficiarà d'aquestes transformacions, "Els ciutadans o els turistes?"

Domus constata que hi ha hagut un tomb en la política urbanística de l'última dècada i que, malgrat les inevitables comparacions amb la Barcelona olímpica, el Fòrum és una intervenció completament diferent.

Entre els arquitectes i urbanistes barcelonins hi ha una sensació semblant. Oriol Bohigas no creu que "l'operació Fòrum" trenqui amb les polítiques urbanístiques dels anys vuitanta i noranta, però sí amb "la ideologia" d'aquell urbanisme: "Fins ara s'havia fixat en l'urbanisme urbà. Amb el Fòrum s'inicia l'assaig de centrar l'expressivitat urbana en la monumentalitat dels edificis i no en els espais. Es tracta d'intentar el mateix que s'havia fet als vuitanta, però a una escala molt més gran. Això comporta un risc però significa una nova experiència per a l'urbanisme barceloní."

El comissari d'una de les exposicions "estrella" del Fòrum, "Ciutats, cantonades", que se centra precisament en l'urbanisme, Manuel de Solà Morales, opina que la vinculació de les operacions urbanístiques a la celebració de grans esdeveniments ha assolit un nivell excessiu: "[el fet] que s'insisteixi tant a construir una ciutat a batzegades s'ha exagerat més en aquest segon període [d'organització del Fòrum], com a conseqüència de l'èxit de l'anterior esdeveniment [els Jocs Olímpics]."

Dels diferències entre l'urbanisme olímpic i el del Fòrum, De Solà Morales destaca que, en aquest segon període, "s'ha assumit un repte més difícil, el de l'urbanisme fet per empreses privades: això té clarobscur. El resultat no és sempre tan net. Haver-se de barallar amb grans promotors té el seu mèrit. Cal fer-ho bé per orientar les actuacions privades, i els resultats no han estat en tots els casos satisfactoris".

El geògraf i urbanista Jordi Borja planteja la mateixa qüestió en el capítol "Barcelona y su urbanismo", dins de l'obra col·lectiva *Urbanismo en el siglo XXI* (Edicions UPC). "L'horitzó 2004 -afirma Borja- no té la força ni la coherència del 92, i el risc de repetir més Sevilla 92 que Barcelona 92 és gran: un probable èxit efímer, promocional, que no és menyspreable però que la ciutat no necessita com abans, i una construcció aigualida o escassament reequilibradora de la ciutat metropolitana." I afegeix que "l'urbanisme de promotors i negocis tendeix a supplantar l'urbanisme ciutadà i redistributiu que defineix el 'model' barceloní".

En declaracions a EL TEMPS, Borja explica: "A partir de mitjan anys noranta hi ha una política ambivalent, en el sentit que, al costat d'operacions continuistes per crear una ciutat més integrada i un espai públic que redueixi les desigualtats socials, també hi ha altres operacions que són més pròpies d'una ciutat competitiva. Com a conseqüència, els beneficis especulatius són afavorits, la qual cosa tampoc no significa que aquestes operacions es facin amb l'objectiu d'afavorir els especuladors."

L'advocat Eduard Moreno, que ja era crític amb l'urbanisme preolímpic, ara encara ho és més: "La ideologia de l'A-

El 2005, el perfil de Barcelona haurà canviat gràcies a diversos edificis "d'autor" i al Fòrum (imatge de sota). A dalt, l'edifici Vela, dissenyat per Ricard Bofill, que es construeix al port de Barcelona. A la dreta, la seu de Gas Natural, del desaparegut Enric Miralles, per a la Barceloneta. A sota, a la dreta, el Gran Hotel Hesperia, que s'aixecarà a Bellvitge, i, al centre, la seu d'Aigües de Barcelona, que ha dissenyat Jean Nouvel i que ja es pot veure gairebé acabada a la plaça de les Glòries.

juntament, que hauria de ser social, està impregnada de *yuppisme* sense ideals ni mística, i ha omplert la ciutat de centres comercials i parcs d'oci."

Moreno creu que, en els últims anys, "s'ha fet un urbanisme antisocial que es recolza en la societat de mercat. La corporació municipal ha renunciat a la sobirania que té sobre l'espai públic, i Barcelona està captiva i desarmada davant dels especuladors".

Però el fet és que només una de les moltes intervencions urbanístiques realitzades a Barcelona en els últims anys suscita consens crític entre tots els experts consultats per EL TEMPS: la zona de Diagonal Mar, urbanitzada pel grup nord-americà Hines i situada al costat del Fòrum. Per a Oriol Bohigas, Diagonal Mar "té exemples d'espais públics indefinits i d'arquitectura mal estructurada,

mediocre i fins i tot pèssima, com és la del centre comercial". Jordi Borja considera, en el llibre abans esmentat, que les operacions de Diagonal Mar "trenquen la trama de la quadrícula i la continuïtat dels eixos urbans per tornar a l'urbanisme de torres aïllades i d'espais col·lectius privatitzats, que recorden més els campus suburbials que no pas la ciutat densa en què estan (mal) insertats".

La revista *Domus*, a més, critica la relació de Diagonal Mar i el Fòrum, i es mostra molt sorpresa perquè "la intervenció privada ha precedit la pública, i ha contribuït, així, mitjançant la intervenció del Fòrum, a la ulterior valorització de l'àrea Hines, anomenada Diagonal Mar".

L'urbanista De Solà Morales creu que "els criteris públics no s'han introduït amb eficàcia" a Diagonal Mar i tem que aquest error es reproduïx al voltant dels

nous "edificis d'autor" de la nova Barcelona (vegeu les fotografies). "Els edificis singulars —opina De Solà Morales— no sempre tenen en compte el tractament de l'espai urbà. Podrien sortir edificis autistes molt valuosos arquitectònicament però aïllats de la trama urbana."

No tot són pors, però. Tant Jordi Borja com Oriol Bohigas i Manuel de Solà Morales esperen que les intervencions a la Sagrera —que acompanyaran la nova estació del TGV— seran més fidels als "models Barcelona" dels anys vuitanta i noranta. "Voldria —diu De Solà Morales, defensant els principis de la seva exposició— que els edificis no es tanquessin en si mateixos, ni els advocats en una ciutat judicial, ni els rics o els pobres en els respectius guetos."

Àlex Milian